

Vesilintujen parilaskentaohjeet 2024

Pistelaskentojen päätavoitteena on seurata pesimäkantojen muutoksia vuodesta toiseen erityyppisillä vesillä ja eri osissa Suomea sekä tutkia niiden syitä. Vesilintujen laskenta palvelee kantojen järkevää verotusta ja riistanhoitoa sekä linnuston ja ympäristön seurantaa.

LASKETTAVAT LAJIT Laskettavia lajeja ovat kaikki vesilinnut. Lajijoukkoon kuuluu sorsat, hanhet, joutsenet, kuikkalinnut, uikut ja nokikana. On kuitenkin suotavaa, että kohteilta laskettaisiin myös kahlaajat sekä lokit ja tiirat. Pelkästä ”vakiolajien” laskemisesta on luovuttu. Laajassa seuranta-aineistossa myös nolla havaintoa lajista on tärkeä tieto, mutta sitä ei tarvitse merkitä erikseen, koska oletamme että kaikki vesilinnut huomioidaan. Yksittäisiä lajiltaan määrittämättömiä yksilöitä voi jättää pois, jos on pakko – eli **arvauksia lajista ei raportoida**, jos lintu jää määrittämättä.

PISTELASKENTA Laskennassa tarvitaan kiikari tai kaukoputki. Kohteen laskentapistet ja -sektorit merkitään laji.fi-sivustolla karttapohjalle. Havainnot talletetaan maastossa lomakkeelle ja myöhemmin ne syötetään laji.fi-järjestelmään. Yhden pisteen laskemiseen kuluu tavallisesti 5–15 min, joten yhtenä aamuna ja aamupäivänä ehtii laskea monta lähekkäistä pistettä yhdeltä tai useammalta kohteelta.

Laskennan kohteeksi soveltuu lampi, järvi, järven- ja merenlahti, merenranta tai jokivarsi. Aineiston edustavuuden kannalta on toivottavaa, että laskentoja tehdään seudun kaikilla vesistötyypeillä vuosittain. Vaikka yksittäisen pisteen seurannassa tulisi katkoksia joinain vuosina, seurantaa pisteellä kannattaa kuitenkin jatkaa, sillä katkonaisetkin aikasarjat voidaan hyödyntää kannanmuutosindeksin laskennassa.

Pisteen tulee täyttää seuraavat vaatimukset: **(1)** Pisteestä voidaan pysyvien maamerkkien avulla rajata pysyvä laskentasektori (sektorin rajat merkitään kartalle, mieluummin ahdas kuin liian laaja raja). **(2)** Pisteestä on hyvä näkyvyys sektorille: vesikasvillisuuden tai valaistuksen mahdollinen muuttuminen vuodesta toiseen tai heikko tuuli eivät vaikuta laskentojen tulokseen. **(3)** Lintulajit ovat aina tunnistettavissa kiikarilla tai kaukoputkella kauimmaisestakin sektorin kolkasta. **(4)** Pisteeseen päästään kaikissa oloissa (myös kelirikko- ja tulva-aikaan).

Sopivimpia laskentapistettä ovat niemenkärjet, rantakalliot, lintutornit tai laiturit. Laajojen sektoreiden laskeminen on helpointa myötävalossa (kannattaa siis sijoittaa pisteet itä- tai etelärannalle). Samalla kohteella voi olla yksi tai useampi piste, kunhan niiden laskentasektorit eivät mene päällekkäin.

LASKENTAKAUSI JA VUOROKAUDENAICA Laskenta tehdään samalla kohteella ja samasta pisteestä 2 kertaa loppukevällä. Ensimmäinen laskenta olisi hyvä tehdä **noin viikko jäiden lähdön jälkeen** ja toinen laskenta noin kaksi viikkoa ensimmäisen laskennan jälkeen. Vuosittaisissa laskijakirjeissä on usein myös aluekohtaiset suositukset laskenta-ajankohdille, mutta kunhan vesialue on ollut kevääseen jäässä, jäättilanne on luotettava laskennan tahdittaja. Taulukossa ovat tyypillisen vuoden laskenta-ajankohdat.

Alue	1. laskenta	2. laskenta
Etelä- ja Lounais-Suomen rannikkoalue	1.-13.5.	19.-27.5.
Etelä- ja Keski-Suomen sisämaa-alue	8.-16.5.	23.-31.5.
Pohjois-Suomi	18.-26.5.	30.5.-10.6.

Laskenta tehdään aamulla tai aamupäivällä (n. klo 6–12). Varhainen aamu on usein tuuli- ja valaistusoloiltaan sopivin. Saman kohteen pisteet tulee laskea samana aamuna. Myös illalla voi laskea.

LASKENTASÄÄ Laskenta tulee tehdä hyvällä säällä: aurinkoinen tai pilvipoutainen ja tyyni sää on paras. Näkyvyyttä haittaavassa sumussa, sateessa tai kohtalaisessa tuulessa laskennasta tulee luopua.

LASKENTA MAASTOSSA Pisteeseen saavutaan lintuja mahdollisimman vähän häiriten. Sektorilta pakeneva, laskijan säilyttämä lintu lasketaan mukaan. Lomakkeelle (tai muistivihkoon) merkitään kohteen ja pisteen nimi, päiväys, säätila, laskija ja tähystyksen alkamisaika minuutin tarkkuudella.

Kiikarin tai kaukoputken avulla tähystetään rauhallisesti ja keskittyneesti koko sektori **yhteen suuntaan** edeten. Myös sukeltelevat linnut on ehdittävä havaita. Erityisen huolellisesti on etsittävä rantaviivan tuntumassa tai kasvillisuuden reunassa olevia yksilöitä. Kaikkien havaittujen lintujen laji ja sukupuoli (sorsalinnuista) määritetään ja havainnot merkitään lomakkeelle sitä mukaa kuin ne tehdään. Kun päästään sektorin toiseen laitaan, tehdään vielä nopea yleissilmäys kiikarin tai kaukoputken näkökentän reunamille tai ulkopuolelle jääneelle vesialueelle (esim. pisteen lähiympäristö) varoen kuitenkin laskemasta uudelleen jo laskettuja yksilöitä. Tähystyksen loppumisaika (minuutin tarkkuudella) merkitään muistiin.

Tähystykseen kuluva aika vaihtelee mm. sektorin koon, rantaviivan rikkonaisuuden, kasvillisuuden ja lintujen määrän mukaan. Tähystyksessä ei tule hätäillä, mutta tarpeetonta viivyttelyä (jonka aikana linnut voivat liikkua) on vältettävä. Pistekohtainen tähystysaika olisi pidettävä vuosittain suhteellisen vakiona. Jos varsinaisessa tähystyksessä jokin yksilö jää kohtuullisessa ajassa (2–3 minuuttia) määrittämättä esim. asentonsa tai jatkuvan sukeltelunsa vuoksi, sitä tarkastellaan uudelleen varsinaisen tähystysjakson päätyttyä. Tämänkin jälkeen jostain syystä määrittämättä jääneet linnut merkitään laskentalomakkeen tyhjään osaan. Muita varsinaisen laskenta-ajan ulkopuolella tehtyjä havaintoja ei oteta tuloksiin mukaan.

Yksittäiset linnut, parit, ryhmät ja parvet lukumäärineen kirjataan erikseen (ks. merkintätapa jäljempänä). Lentäviin tai uimalla määrätietoisesti liikkuviin yksilöihin tulee kiinnittää huomiota. Jos lintu lähtee laskentasektorilta tai saapuu sille, se lasketaan mukaan pisteen tuloksiin. Sektorin yllä laskeutumatta kierteleviä ns. takaa-ajoryhmiä ja ylilentäviä yksilöitä ei oteta mukaan laskentatuloksiin. Mikäli kohteella on useita pisteitä vierekkäin, sektorilta toiselle siirtyvien yksilöiden liikkeistä tulee tehdä muistiinpanot, jotta vältetään laskemasta uudelleen jo edellisestä pisteestä kirjattuja lintuja.

TULOSTEN KIRJAAMINEN Kustakin laskentapistestä täytetään oma lomake, johon tulee sekä 1. että 2. laskentakerran havainnot ja muut laskentatiedot. Täytä lomakkeelle siinä pyydetty tiedot.

Lintujen laji ja sorsalintujen sukupuoli määritetään ja kirjataan lukumäärineen muistiin sitä mukaa kuin havaintoja kertyy. Linnut kirjataan parvittain, parvet pilkulla eriteltynä, seuraavan esimerkin mukaisesti:

sinisorsa p, k, p, k, 3k, 2k1n, 2p

jossa p (tai kn) = pari, k = yksinäinen koiras, 3k = kolmen koiraan ryhmä, 2k1n = kahden koiraan ja yhden naaraan ryhmä, ja 2p = kaksi paria. Huomaa, että esimerkiksi merkintä 3kn on vaikeaselkoinen ja tarkoittaa oikeastaan kolme koirasta ja yksi naaras (= 3k1n), eikä kolme paria (3p = 3k3n). Jos sukupuolta ei määritetä, kirjataan pelkät parvikoot. Vesilintujen lajinimet löytyvät lomakkeelta valmiiksi tulostettuina. Tarvittaessa merkintöjä voi jatkaa lomakkeen tyhjään osaan.

Kirjatut laskentahavainnot ilmoitetaan yllä kuvatulla tavalla, ja varsinainen paritulkinta tehdään Lukessa. Myös Laji.fi -järjestelmä tekee automaattiset paritulkinnat. Lisäohjeita on saatavilla sekä Laji.fi -sivustolla.

Palautathan havaintotulokset **Laji.fi** -järjestelmään mahdollisimman pian laskennan jälkeen. Jos tämä ei ole mahdollista, voitte lähettää lomakkeen postitse maksutta osoitteeseen Luonnonvarakeskus, Tunnus 5003955, Info SORSA, 00003 VASTAUSLÄHETYS tai sähköpostilla osoitteeseen: vesilinnut@luke.fi.